

EWA SZEWCZYK

University of Zielona Góra, Poland

e.szewczyk@wpa.uz.zgora.pl

ORCID: orcid.org/0000-0002-2980-6564

DOI: doi.org/10.13166/HR/VUNZ9057

**PRAWO DOSTĘPU DO INTERNETU,
A OCHRONA PRAW DZIECI
I MŁODZIEŻY W ŚWIECIE
CYFROWYM**

**THE RIGHT OF ACCESS TO THE
INTERNET AND THE PROTECTION
OF THE RIGHTS OF CHILDREN AND
YOUNG PEOPLE IN THE DIGITAL
WORLD**

STRESZCZENIE

Prawo do internetu współcześnie uznaje się za jedno z kategorii praw człowieka. Oczywiście jest, że prawa dziecka czy nastolatka to prawa człowieka. Niniejsze opracowanie z jednej strony zwraca uwagę na to jakie akty prawne odnoszą się do praw dzieci i młodzieży w cyberprzestrzeni z drugiej zaś wskazuje na zagrożenia czyhające na młodych ludzi w sieci. Jednocześnie autorka podkreśla znaczenie rozwiązań prawnych przyjętych we Francji w kontekście ochrony dzieci i młodzieży w internecie oraz rozwiązań prawnych, które aktualnie są przedmiotem projektu ustawy o ochronie małoletnich przed dostępem do treści nieodpowiednich w internecie.

SUMMARY

The right to the Internet is nowadays regarded as one of the categories of human rights. It is obvious that the right of a child or teenager is a human right. This study, on the one hand, should pay attention to what legal acts may apply to the rights of children and youth in cyberspace, on the other hand, which may pose a threat to young people online. The author concerns the violation of legal provisions that are important in the context of protecting children and young people on the Internet and legal updates that are present in the draft act on the protection of minors against the sharing of inappropriate content on the Internet.

SŁOWA KLUCZOWE: *prawo dostępu do internetu, ochrona dzieci i młodzieży w cyberprzestrzeni*

KEYWORDS: *right of access to the internet, protection of children and youth in cyberspace*

POWSZECHNY DOSTĘP DO CYBERPRZESTRZENI

Internet funkcjonuje od lat 60. ubiegłego stulecia. Od dawna był postrzegany jako czynnik rewolucjonizujący sferę ludzkiej komunikacji. W naukach społecznych postrzega się go jako nowe dobro wspólne^[1]. Jednocześnie, jest on dobrem szczególnym, mającym wiele niepowtarzalnych cech. Od pozostałych

^[1] J. Hofmokl, *Internet jako nowe dobro wspólne*, Warszawa 2009, s. 188 i n.

mediów odróżnia go interaktywność oraz zatarcie różnicy między nadawcą a odbiorcą^[2]. Jako medium masowe – internet – dzięki swojemu zasięgowi, regularności i powtarzalności przekazów kształtuje tożsamość społeczeństwa, w tym dzieci i młodzieży^[3].

Komunikowanie masowe stanowi jednostronny przekaz płynący od nadawcy do odbiorcy. Odbiorca, w tym układzie, ma ograniczone możliwości nadania komunikatu zwrotnego. Odbiorca staje się więc biernym obiektem oddziaływań dokonywanych za pomocą nadawanego przez nadawcę przekazu^[4]. Cyberprzestrzeń stanowi więc potencjalne pole do nadużyć i kumulowania zagrożeń, tym bardziej, że jest ono jednak ciągle stosunkowo nowym obszarem w kontekście praw człowieka^[5].

W 2009 roku podczas konferencji, która odbyła się w Wenecji we Włoszech w dniach 16–17 lipca grupa ekspertów przyjęła Deklarację Wenecką w sprawie prawa do korzystania z korzyści płynących z postępu naukowego i jego zastosowań^[6]. Dokument ten wprawdzie nie wspomina *expressis verbis* o internecie, odnosząc się do zastosowań postępu naukowego, nie ma jednak wątpliwości, że internet jest jednym z nich. Oświadczenie Weneckie w sprawie prawa do korzystania z korzyści płynących z postępu naukowego i jego zastosowań, podkreśla konieczność rozbudowy infrastruktury internetowej, zapewnienia jej przystępności cenowej oraz wskazuje na znaczenie budowania kompetencji cyfrowych w społeczeństwie, zwłaszcza w grupach najbardziej defaworyzowanych i marginalizowanych^[7].

Prawo do dostępu do internetu częstokroć wywodzano z prawa wolności wypowiedzi, skodyfikowanego w artykule 19 Powszechnej deklaracji praw

^[2] M. Juza, *Internet jako nowe medium masowe: szanse, zagrożenia, perspektywy*, *Studia Medioznawcze* 2007, nr 2, s. 63.

^[3] M. Juza, *Internet jako nowe medium masowe...*, s. 63 – 64.

^[4] M. Juza, *Internet jako nowe medium masowe...*, s. 67.

^[5] https://humanrights.gov.au/sites/default/files/document/publication/human_rights_cyber-space.pdf; dostęp 2023.08.09.

^[6] <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000185558?posInSet=2&queryId=N-EXPLORE--5537545b-c24b-476c-ad82-442fc2fcd811>; dostęp 2023.08.15.

^[7] Ł. Szoszkiewicz, *Internet Access as a New Human Right? State of the Art on the Threshold of 2020*, <https://pressto.amu.edu.pl/index.php/ppuam/article/view/21599/20807>; dostęp 2023.08.15.

człowieka oraz Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych^[8]. Przepis art. 22 Paktu formułujący prawo wolności zrzeszania się również może wspierać prawo dostępu do internetu. Podobnie jak artykuł 25 Paktu, z którego płynie prawo do *brania udziału w prowadzeniu spraw publicznych*. Obecnie uczestnictwo w sprawach publicznych w tym w polityce uważane jest za niemożliwe lub bardzo utrudnione w sytuacji braku dostępu lub ograniczenia dostępu do internetu. To samo odnosi się do odpowiedniej edukacji, opieki zdrowotnej lub innych ekonomicznych i społecznych praw człowieka^[9].

Zdaniem C. Hamelinka jeśli prawo do wolności wypowiedzi jest interpretowane jako *prawo pozytywne*, staje się ono *prawem do roszczenia*, co oznacza to, że jednostka ma nie tylko prawo do wyrażania opinii, ale także, w sposób dorozumiany, do związanego z tym uprawnienia do ułatwień w realizacji tego prawa. Co w konsekwencji prowadzi do uznania roszczenia jednostki/jednostek domagania się dostępu do masowego, komunikacyjnego medium jakim jest internet^[10]. C. Hamelink argumentuje, że prawa człowieka w cyberprzestrzeni należą do kategorii praw zbiorowych. Jego zdaniem kolektywne prawo dostępu do internetu dla społeczności ma kluczowe znaczenie, chociażby z tego względu, że istnieją pewne grupy osób, które są zazwyczaj wykluczone z pełni dostępu do internetu (do grup tych zalicza kobiety, mniejszości etniczne i niższe grupy społeczno-ekonomiczne). Przekonuje on, że roszczenia zbiorowe mogą obejmować również prawo do domagania się rozwoju infrastruktur komunikacyjnych oraz prawo do udostępniania dzięki nim zasobów wiedzy^[11].

Prawo do dostępu do internetu jest w ostatnich latach coraz częściej uznawane w praktyce poszczególnych państw. Estonia sklasyfikowała dostęp do internetu jako prawo człowieka w 2001 roku. W 2009 roku Finlandia uczyniła

[8] <https://www.promisehumanrights.blog/blog/2021/10/the-human-right-to-internet-access>; dostęp 2023.08.08.

[9] <https://www.promisehumanrights.blog/blog/2021/10/the-human-right-to-internet-access>; dostęp 2023.08.08.

[10] <https://books.openedition.org/uop/1372>; dostęp 2023.08.08.

[11] <https://books.openedition.org/uop/1372>; dostęp 2023.08.08.

prawo szerokopasmowe dla swoich obywateli^[12]. Indyjski stan Kerala również uznał powszechny dostęp do internetu za podstawowe prawo człowieka^[13]. Inne kraje, które tak zadeklarowały, to Kanada^[14] i Grecja^[15]. W 2013 roku Meksyk nie tylko uznał dostęp do internetu za prawo człowieka, ale także zażądał od rządu zapewnienia dostępu tym, których na to nie stać – w tym domagał się realizacji obowiązku budowy infrastruktury publicznej wspierającej dostęp do internetu^[16]. Kwestia ta była również rozpatrywana przez sądy krajowe. W sprawie z 2010 roku Sąd Najwyższy Kostaryki orzekł, że dostęp do internetu jest prawem podstawowym^[17]. Nawet Sąd Najwyższy Stanów Zjednoczonych w jednym z orzeczeń z 2017 r. zauważył, że dostęp do internetu i platform mediów społecznościowych zapewnia *być może najpotężniejsze mechanizmy dostępne dla prywatnego obywatela, aby jego głos został usłyszany*^[18].

Uznanie dostępu do internetu za prawo człowieka jest następstwem ogłoszenia przez ONZ w 2016 r., że *środki, których celem jest uniemożliwienie lub zakłócenie dostępu do informacji online lub ich rozpowszechniania (stanowią) naruszenie międzynarodowych praw człowieka*. Powyższe rozważania prowadzą do konstatacji, że jedno z praw jakim jest prawo do internetu z przywileju przekształca się w jedno z praw fundamentalnych. W tym kontekście zaś, oczywistym jest, że prawa dziecka to prawa człowieka; co oznacza, że dziecko/nastolatek – jak każdy członek społeczeństwa również ma prawo do internetu^[19].

[12] <https://www.diplomacy.edu/blog/right-to-access-the-internet-countries-and-laws-proclaim-it/>; dostęp 2023.08.15.

[13] <https://sflc.in/kerala-high-court-declares-right-access-internet-fundamental-right/>; dostęp 2023.08.15.

[14] <https://www.commondreams.org/news/2016/12/22/historic-decision-canada-declares-internet-access-fundamental-right-all>; dostęp 2023.08.15.

[15] <https://www.diplomacy.edu/blog/right-to-access-the-internet-countries-and-laws-proclaim-it/>; dostęp 2023.08.15.

[16] <https://ecija.com/en/sala-de-prensa/mexico-digital-connection-as-a-guarantee-of-the-human-right-to-the-internet-and-its-implications-in-labor-matters/>; dostęp 2023.08.15.

[17] <https://www.diplomacy.edu/blog/right-to-access-the-internet-countries-and-laws-proclaim-it/>; dostęp 2023.08.15.

[18] <https://casetext.com/case/packingham-v-north-carolina-1>; dostęp 2023.08.15.

[19] Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów, Strategia UE na rzecz praw dziecka,

PRAWO DOSTĘPU DO INTERNETU DZIECI I MŁODZIEŻY

Prawo do niedyskryminacji wymaga, aby wszystkie dzieci oraz młodzież mieli równy i skuteczny dostęp do środowiska cyfrowego w sposób dla nich znaczący. Z tego względu powinny być podejmowane wszelkie działania niezbędne do przezwyciężenia wykluczenia cyfrowego tej grupy społecznej. Obejmuje to zapewnienie bezpłatnego i bezpiecznego dostępu dla dzieci i młodzieży w wyznaczonych miejscach publicznych oraz inwestowanie w zasady i programy, które wspierają przystępny cenowo dostęp wszystkich dzieci do technologii cyfrowych i umiejętne korzystanie z nich w placówkach oświatowych, społecznościach i domach^[20].

CYBERBEZPIECZEŃSTWO

Cyfrowy świat niewątpliwie odgrywa ważną rolę w życiu młodych ludzi. Internet stał się częścią życia codziennego współczesnych dzieci i młodzieży. Nowoczesne urządzenia przynoszą możliwości i korzyści, umożliwiając dzieciom oraz młodzieży interakcję z innymi, uczenie się w internecie oraz rozrywkę. Korzyści te nie są jednak pozbawione zagrożeń, które wzrosły wraz z rozwojem technologii informacyjno-komunikacyjnych. Początkowo ich źródłem były niektóre treści umieszczone w sieci. Powstanie portali społecznościowych sprawiło, że źródłem zagrożeń stał się drugi człowiek^[21]. Równocześnie internet umożliwił powstanie cyberprzestrzeni i wielu światów wirtualnych. Wkraczający w owe krainy, nastolatek/dziecko – jego zdaniem – ma na nie realny wpływ, kreując własne życie w cyfrowym świecie^[22].

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/pl/TXT/?uri=CELEX%3A52021DC0142>; dostęp 2023.08.14. W pewnym uproszczeniu autorka niniejszego opracowania przyjęła, że dzieci i młodzież czy nastolatki, to osoby niepełnoletnie; zaś grupę młodzieży czy nastolatków tworzą starsze dzieci.

^[20] <https://childrens-rights.digital/einstieg/index.cfm>; dostęp 2023.08.09.

^[21] M. Tanaś, *Primum non nocere a internetowa przestrzeń wolności i aktywności nastolatków*, w: *Nastolatki wobec internetu*, red. M. Tanaś, Warszawa 2016, s. 42.

^[22] M. Tanaś, *Diagnoza funkcjonowania nastolatków w sieci – aspekty społeczne, edukacyjne i etyczne*, w: *Nastolatki wobec internetu*, red. M. Tanaś, Warszawa 2016, s. 8.

Z tych względów ograniczenia wiekowe są niezbędne aby uniknąć nieodpowiednich treści w sieci.

Szacuje się, że aż jedna trzecia światowych użytkowników internetu to dzieci i młodzież. Internet odgrywa w ich życiu ogromną rolę, będąc źródłem wiedzy, nowych znajomości oraz zabawy/rozrywki^[23].

W badaniu socjologicznym przeprowadzonym w 2018 r. *Polskie badanie EU. Kids Online 2018* ustalono, że aż 72,6 % osób w wieku 9 – 17 lat posiadało własny profil w serwisie społecznościowym, w mediach społecznościowych albo na stronie z grami internetowym^[24]. W tym samym badaniu zostało ustalone, że prawie połowa młodych ludzi z internetu korzysta do 2 godzin w dni robocze oraz do 3 godzin podczas weekendu. Osób, które nie korzystały wcale lub prawie wcale, było odpowiednio 7% w dni robocze i prawie 5% w weekendowe. Blisko 19% młodych ludzi w dzień weekendowy korzysta z internetu aż 6 godzin i więcej. Tylko co dziesiąty tak długo korzysta w dzień roboczy^[25].

Oczywistym jest, że dzieci i młodzież stanowią najbardziej wrażliwą i stosunkowo *bezbronną grupą społeczną*. Z tego powodu dbałość o właściwą ochronę ich praw w cyfrowym świecie wydaje się szczególnie ważna. Tym bardziej, że technologie cyfrowe oddziałują na dzieci nawet wtedy, gdy nie korzystają one z internetu jako bezpośredni użytkownicy.

TŁO PRAWNE

Konwencja o prawach dziecka została przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne ONZ 33 lata temu, kiedy Internet był *raczkującym* medium. Można wobec tego powątpiewać, czy przepisy te stanowią źródło, dzięki któremu prawa dziecka są wystarczająco chronione we współczesnej epoce cyfrowej.

Z punktu widzenia źródeł prawnych szczególnie istotny wydaje się Komentarz Ogólny ONZ nr 25 z 2021 r. w *sprawie praw dziecka w środowisku*

^[23] <https://brpd.gov.pl/2019/09/26/cel-rzeczNIKOW-Z-CALEJ-EUROPY-INTERNET-BEZPIECZNY-DLA-DZIECI/>; dostęp 2023.03.30

^[24] https://fundacja.orange.pl/files/user_files/EU_Kids_Online_2019_v2.pdf; dostęp 2023.08.11.

^[25] https://fundacja.orange.pl/files/user_files/EU_Kids_Online_2019_v2.pdf; dostęp 2023.08.11.

cyfrowym. Wskazuje się w nim na zobowiązania państwa, firm i organizacji wobec dzieci, dotyczące cyfrowego świata.

Wśród najważniejszych zasad przyjętych przez Konwencję ONZ jest uwzględnienie zasady *dobra dziecka* w procesie regulacji i projektowania środowiska cyfrowego. Oprócz tego ważne jest prawo dzieci do życia i rozwoju, co wiąże się z zapewnieniem umiejętności diagnozowania i eliminowania pojawiających się zagrożeń z treści, kontaktu i zachowań, takich jak brutalne lub ekstremistyczne informacje, fałszywe narracje, działania manipulacyjne, dezinformacja, wykorzystywanie seksualne (np. pornografia), promowanie hazardu, zachęcanie do samobójstwa lub innych działań zagrażających zdrowiu i życiu dzieci. Równie ważne jest respektowanie poglądów dziecka i traktowanie z należytą powagą wyrażanych przez dzieci opinii na temat środowiska cyfrowego.

Kolejnym istotnym krokiem w kontekście ochrony praw dzieci i młodzieży w świecie cyfrowym było przyjęcie przez Komisję Europejską w dniu 11 maja 2022 r. nowej europejskiej strategii na rzecz lepszego internetu dla dzieci w celu poprawy usług cyfrowych dostosowanych do wieku oraz zapewnienia, aby każde dziecko było chronione, szanowane i upodmiotowione w internecie^[26]. Nowa europejska strategia na rzecz lepszego internetu dla dzieci ma na celu zapewnienie dostępnych, przystosowanych do wieku oraz zapewniających odpowiednie informacje i treści usługi internetowe, uwzględniające dobro dziecka. Pozytywnie należy również ocenić prace podjęte na poziomie Komisji Europejskiej w ramach Sojuszu na rzecz lepszej ochrony nieletnich w internecie^[27].

^[26] <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/digital-decade-children-and-youth-new-european-strategy-better-internet-kids-bik>; dostęp 2023.08.14.

^[27] <https://digital-strategy.ec.europa.eu/pl/policies/protect-minors-online>; dostęp 2023.08.14.

TŁO SPOŁECZNE

Jedno na troje dzieci na całym świecie zgłasza nękanie w internecie. W 2020 r. 33% dziewcząt i 20% chłopców w Europie stwierdziło, że przynajmniej raz w miesiącu spotkało się z niepokojącymi treściami. Ostatnie badania pokazują, że od 1 do 20% dzieci w niektórych częściach Afryki i Azji przynajmniej raz doświadczyło wykorzystywania seksualnego lub niewłaściwego traktowania seksualnego online w latach 2020-2021. Dzieci są również coraz bardziej narażone na ukryte technologie, w tym algorytmy i systemy które lokalizują użytkownika – potencjalnie naruszając jego prawo do prywatności.

Badanie przeprowadzone w 2019 roku, w którym wzięło udział 1173 uczniów z 55 szkół w całym kraju (podstawówka, gimnazjum, liceum, technikum) wykazało, że:

Nastolatki samodzielnie korzystają z sieci od siódmego roku życia. Niemal wszyscy respondenci zadeklarowali codzienne korzystanie z sieci przez kilka godzin. To daje około 4 godzin i 12 minut (w poprzednim badaniu średnia wynosiła około 3 godzin i 40 minut). Wpływa na to głównie coraz częstsze korzystanie ze smartfonów^[28].

Niezależnie od wzniosłych haseł przyjętych przez konwencję ONZ, patrząc na możliwości zakładania kont społecznościowych przez dzieci w Polsce, można mieć wątpliwości co do ochrony ich praw w tym zakresie. W końcu powszechną praktyką jest zakładanie kont w mediach społecznościowych przez dzieci poniżej 13 roku życia bez większych przeszkód.

ROZWIĄZANIA PRAWNE PROJEKTOWANE W POLSCE

W polskim systemie prawnym obecnie procedowany jest projekt ustawy o ochronie małoletnich przed dostępem do treści nieodpowiednich w internecie (Druk nr 3282 z dnia 19 maja 2023 r). Zakresem projektu ustawy są objęte obowiązki dostawców internetu dotyczące ograniczania abonentom – na ich

^[28] <https://www.comp-net.pl/2022/05/31/bezpieczenstwo-dzieci-w-swiecie-internetu/>; dostęp 2023.03.30

wniosek – dostępu do treści pornograficznych w internecie, w tym obowiązki informacyjne dostawców internetu (obowiązki dotyczące zamieszczania informacji na stronie internetowej dostawcy internetu oraz przekazywania raportu ministrowi właściwemu do spraw informatyzacji). Ponadto projektowane przepisy zmierzają do nałożenia na dostawców internetu obowiązku zapewnienia, że abonent będący osobą fizyczną, osobą fizyczną prowadzącą jednoosobową działalność gospodarczą, bądź jednostką sektora finansów publicznych prowadzącą działalność edukacyjną, opiekuńczą lub wychowawczą względem małoletnich, będzie miał możliwość skorzystania z bezpłatnej usługi ograniczenia dostępu do treści pornograficznych w internecie. Istotne jest również to, że zapewnienie możliwości korzystania z usługi nastąpi przez zapewnienie przez dostawcę internetu funkcjonalności umożliwiającej blokowanie dostępu do stron internetowych zawierających treści pornograficznych w internecie, w sposób przystępny dla abonenta i – co nie mniej ważne – wolny od opłat. Ograniczenie dostępu do treści nieodpowiednich w internecie ma stanowić uprawnienie abonenta, wynikające z przepisów prawa, bez konieczności uwzględniania tej kwestii w umowie, ponieważ uruchamianie usługi i rezygnacja z korzystania z niej mają być realizowane w prosty sposób, jako czynność techniczna. Projektowana ustawa przyznaje ministrowi właściwemu do spraw informatyzacji uprawnienie do nakładania kar pieniężnych na dostawców internetu, którzy nie wywiązują się z obowiązków określonych w ustawie. Nakładanie kar powinno być fakultatywne i uzależnione od charakteru i zakresu naruszenia, a także możliwe w sytuacji, gdy dostawca internetu zaprzestał naruszania prawa lub naprawił szkodę, lecz – w uznaniu ministra właściwego do spraw informatyzacji – czas trwania, zakres lub skutki naruszenia będą kwalifikować do nałożenia kary. Projektowane rozwiązania prawne zakładają, że kary powinny być nakładane w drodze decyzji administracyjnej w wysokości do 1% przychodu ukaranego w poprzednim roku kalendarzowym, nieprzekraczającej jednak 1 000 000 zł^[29].

Wprowadzie powyższe rozwiązania zawarte w projekcie ustawy o ochronie małoletnich przed dostępem do treści nieodpowiednich w internecie spotkały

^[29] <https://orka.sejm.gov.pl/Druki9ka.nsf/0/DFD0223E5B48AABAC12589B9003AA2D3/%24File/3282.pdf>, dostęp 2023.08.14.

się z krytyką. Uważane są one za nieuzasadnione i nietrafione z wielu powodów, między innymi dlatego, że projekt przerzuca ciężar działań w tym zakresie na dostawców usług internetowych^[30]. Nie można mieć jednak wątpliwości, że należy oczekiwać od polskiego ustawodawcy unormowania analizowanych kwestii, w sposób zapewniający bezpieczeństwo małoletnim w sieci.

ROZWIĄZANIA PRAWNE PRZYJĘTE WE FRANCJI

Aby świat cyfrowy stał się bezpiecznym miejscem dla dzieci i młodzieży, Komisja Europejska zobowiązała się wspierać opracowanie unijnego kodeksu projektowania dostosowanego do wieku i do 2024 r. wystosuje zlecenie europejskiej normy weryfikacji wieku on-line^[31]. Tymczasem wobec potencjalnych niebezpieczeństw czyhających na dzieci w cyfrowym świecie, z aprobatą należy odnotować przyjętą we Francji propozycję normalizacji wieku dojrzałości cyfrowej. Francuskie ustawodawstwo przewiduje ustanowienie wieku dojrzałości cyfrowej w wieku 15 lat, aby móc swobodnie i niezależnie korzystać z mediów społecznościowych. Dzieci w wieku od 13 do 15 lat mogą tworzyć konta w mediach społecznościowych tylko za zgodą rodziców. Jeśli to prawo nie jest przestrzegane, platformy mediów społecznościowych mogą zostać ukarane grzywną w wysokości 1% ich całkowitego obrotu^[32].

^[30] <https://lewiatan.org/stanowisko-pracodawcow-ochrona-dzieci-przed-dostepem-do-tresci-nieodpowiednich-w-internecie/>; dostęp 2023.08.14; <https://www.piiit.org.pl/stanowiska-i-konsultacje/piiit-stanowisko-ws.-projektu-ustawy-o-ochronie-maloletnich-przed-dostepem-do-tresci-nieodpowiednich-w-internecie/>; dostęp 2023.08.14; <https://kigeit.org.pl/2023/06/30/stanowisko-7-organizacji-ws-projektu-ustawy-o-ochronie-maloletnich-przed-dostepem-do-tresci-nieodpowiednich-w-internecie/>; dostęp 2023.08.14.

^[31] https://poland.representation.ec.europa.eu/news/dzieci-w-bezpiecznej-sieci-2022-05-11_pl; dostęp 2023.08.13.

^[32] <https://www.vie-publique.fr/loi/288274-reseaux-sociaux-majorite-numerique-15-ans-proposition-de-loi>; dostęp 2023.03.31.

KONLUZJE

Mówiąc o prawie do ochrony praw dzieci w cyberprzestrzeni należy podkreślić, że ochrony w żadnym wypadku nie należy mylić z kontrolą. Dzieciom powinno przysługiwać prawo dostępu do internetu wraz z innymi prawami cybernetycznymi^[33]. W tym kontekście skuteczną strategią może być również edukowanie dzieci w zakresie akceptowalnych zachowań społecznych w ramach ich umiejętności korzystania z technologii cyfrowych. Przede wszystkim jednak niezbędne są odpowiednie rozwiązanie prawne – podobne do rozwiązań zaproponowanych we Francji – dzięki którym ochrona dzieci i młodzieży przed nieodpowiednimi treściami zostanie wzmocniona. Z drugiej strony należy postulować, aby projektowana w naszym krajowym systemie prawnym ustawa o ochronie małoletnich przed dostępem do nieodpowiednich treści w internecie jak najszybciej przybrała ostateczny kształt i zaczęła obowiązywać.

REFERENCES

- Hofmokr J., *Internet jako nowe dobro wspólne*, Warszawa 2009, s. 188 i n.
- Juza M., *Internet jako nowe medium masowe: szanse, zagrożenia, perspektywy*, *Studia Medioznawcze* 2007, nr 2, s. 63.
- Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów, *Strategia UE na rzecz praw dziecka*, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/pl/TXT/?uri=CELEX%3A52021DC0142>; dostęp 2023.08.14. W pewnym uproszczeniu autorka niniejszego opracowania przyjęła, że dzieci i młodzież czy nastolatki, to osoby niepełnoletnie; zaś grupę młodzieży czy nastolatków tworzą starsze dzieci.
- Sahoo A., *Children's Rights in the Cyberspace*, *International Journal of Research and Analysis*, volume 4 issue 2 issn 2347-3185; https://www.researchgate.net/publication/308312830_CHILDREN'S_RIGHTS_IN_THE_CYBERSPACE; dostęp 2023.08/09.

^[33] A. Sahoo, *Children's Rights in the Cyberspace*, *International Journal of Research and Analysis*, volume 4 issue 2 issn 2347-3185; https://www.researchgate.net/publication/308312830_CHILDREN'S_RIGHTS_IN_THE_CYBERSPACE; dostęp 2023.08/09.

Szoszkiewicz Ł., Internet Access as a New Human Right? State of the Art on the Threshold of 2020, <https://pressto.amu.edu.pl/index.php/ppuam/article/view/21599/20807>; dostęp 2023.08.15.

Tanaś M., Diagnoza funkcjonowania nastolatków w sieci – aspekty społeczne, edukacyjne i etyczne, w: *Nastolatki wobec internetu*, red. M. Tanaś, Warszawa 2016, s. 8.

Tanaś M., Primum non nocere a internetowa przestrzeń wolności i aktywności nastolatków, w: *Nastolatki wobec internetu*, red. M. Tanaś, Warszawa 2016, s. 42.

INTERNET SOURCES:

<https://www.promisehumanrights.blog/blog/2021/10/the-human-right-to-internet-access>; dostęp 2023.08.08.

<https://www.diplomacy.edu/blog/right-to-access-the-internet-countries-and-laws-proclaim-it/>; dostęp 2023.08.15.

<https://sflc.in/kerala-high-court-declares-right-access-internet-fundamental-right/>; dostęp 2023.08.15.

<https://www.diplomacy.edu/blog/right-to-access-the-internet-countries-and-laws-proclaim-it/>; dostęp 2023.08.15.

<https://ecija.com/en/sala-de-prensa/mexico-digital-connection-as-a-guarantee-of-the-human-right-to-the-internet-and-its-implications-in-labor-matters/>; dostęp 2023.08.15.

<https://www.diplomacy.edu/blog/right-to-access-the-internet-countries-and-laws-proclaim-it/>; dostęp 2023.08.15.

<https://casetext.com/case/packingham-v-north-carolina-1>; dostęp 2023.08.15.

https://humanrights.gov.au/sites/default/files/document/publication/human_rights_cyberspace.pdf; dostęp 2023.08.09.

<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000185558?posInSet=2&queryId=N-explore-5537545b-c24b-476c-ad82-442fc2fcd811>; dostęp 2023.08.15.

<https://childrens-rights.digital/einstieg/index.cfm>; dostęp 2023.08.09.

https://fundacja.orange.pl/files/user_files/EU_Kids_Online_2019_v2.pdf; dostęp 2023.08.11.

https://fundacja.orange.pl/files/user_files/EU_Kids_Online_2019_v2.pdf; dostęp 2023.08.11.

<https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/digital-decade-children-and-youth-new-european-strategy-better-internet-kids-bik>; dostęp 2023.08.14.

<https://digital-strategy.ec.europa.eu/pl/policies/protect-minors-online>; dostęp 2023.08.14.

<https://orka.sejm.gov.pl/Drukika.nsf/0/DFD0223E5B48AABAC12589B9003AA2D3/%24File/3282.pdf>; dostęp 2023.08.14.

- <https://lewiatan.org/stanowisko-pracodawcow-ochrona-dzieci-przed-dostepem-do-tresci-nieodpowiednich-w-internecie/>; dostęp 2023.08.14; https://www.piit.org.pl/stanowiska-i-konsultacje/piit-stanowisko-ws.-projektu-ustawy-o-ochronie-maloletnich-przed-dostepem-do-tresci-nieodpowiednich-w-internecie; dostęp 2023.08.14; https://kigeit.org.pl/2023/06/30/stanowisko-7-organizacji-ws-projektu-ustawy-o-ochronie-maloletnich-przed-dostepem-do-tresci-nieodpowiednich-w-internecie; dostęp 2023.08.14.
- https://poland.representation.ec.europa.eu/news/dzieci-w-bezpiecznej-sieci-2022-05-11_pl; dostęp 2023.08.13.
- <https://www.vie-publique.fr/loi/288274-reseaux-sociaux-majorite-numerique-15-ans-proposition-de-loi>; dostęp 2023.03.31.
- <https://www.commondreams.org/news/2016/12/22/historic-decision-canada-declares-internet-access-fundamental-right-all>; dostęp 2023.08.15.
- <https://brpd.gov.pl/2019/09/26/cel-rzeczNIKow-z-calej-europy-internet-bezpieczny-dla-dzieci/>; dostęp 2023.03.30
- <https://www.promisehumanrights.blog/blog/2021/10/the-human-right-to-internet-access>; dostęp 2023.08.08.
- <https://www.comp-net.pl/2022/05/31/bezpieczenstwo-dzieci-w-swiecie-internetu/>; dostęp 2023.03.30
- <https://books.openedition.org/uop/1372>; dostęp 2023.08.08.